

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Назва курсу	Основи красномовства
Викладач	Ірина Миколаївна Гапєєва
Профайл викладача	http://filolog.mdpu.org.ua/sklad-dekanatu-filologichnogo-fakul/kafedra-ukrayinskoyi-movi/sklad-kafedri-ukrayinskoyi-movi/gapeyeva-iryna-mykolayivna/
Контактний телефон	(0619) 44-04-63 (068) 960-97-79
Е-mail:	gapeeva.irina.1979@gmail.com
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ імені Богдана Хмельницького	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=4953
Консультації	<i>Очні консультації:</i> щосереді, відповідно до графіка роботи кафедри української мови. <i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ імені Богдана Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Навчальний курс “Основи красномовства” є необхідною складовою підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр”, адже кожен філолог має володіти широким спектром можливостей переконання та впливу в процесі мовленнєвої комунікації.

У сучасному суспільстві поширюється інтерес до вивчення риторики й використання її в повсякденному житті. Це позитивна ознака, яка свідчить про те, що набувають сили процеси демократизації й гуманізації. Дуже важливо в цей період не схилитися в бік прикрашальної риторики (елоквенції), пафосу й образності, а рівномірно й виважено використовувати набутки всіх розділів класичної риторики. Прагматично-інформаційне ХХІ століття спонукає нас до раціонально-експресивної нової риторики, у якій правила й закони винайдення ідеї, задумів, тем, предметів викладу і способів їх таксономічного представлення, тезування і теорії аргументації органічно втілювалися б у природну і доречну мовну форму, прикрашаючи предмет мовлення в міру потреби і здорового глузду, гідно й майстерно виголошувалися.

Інтуїтивно ораторські прийоми відомі більшості людей. Тобто можна застосовувати стихійно сформовані навички виголошення промов досить успішно і не замислюватись над їх теоретичними підвалинами. Дійсно, красномовство як мистецтво існувало задовго до виникнення риторики як науки. Тому і зараз багато людей з успіхом виступають перед будь-якою аудиторією без звернення за допомогою до особливої науки. Однак таке покладання виключно на інтуїцію є занадто оптимістичним. Вміння публічно виступати – це один із інструментів для побудови успішної кар’єри. Більшість сфер суспільної діяльності, більшість професій вимагає все ж таки спеціального вивчення риторики. Це такі сфери, як бізнес, викладацька діяльність, економіка, політика, психологія, реклама, соціологія, теологія, філософія, юриспруденція та ін.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета: дати знання основ класичної і сучасної риторики як науки про мисленнєво-мовну діяльність, спрямовану на переконання, вплив, досягнення цілей у процесі мовної комунікації, а також виробити у студентів уміння й навички аналізувати та продукувати тексти ділового типу відповідно до мети, призначення й умов спілкування в процесі їхньої майбутньої роботи.

Завдання:

✓ зміст риторики як науки, систему її понять та термінологію;

- ✓ історію і джерела риторики та педагогічної майстерності, адже кожний відомий оратор був і вправним педагогом риторики;
- ✓ зразки промов якомога ширшого кола визначних ораторів минулого й сучасності з тим, щоб максимально використовувати їхній досвід;
- ✓ розробляти предметну царину ораторської промови через підбір відповідного матеріалу;
- ✓ структурувати промову і забезпечувати зв'язок між окремими її частинами;
- ✓ застосовувати численні прийоми виразності при підготовці тексту промови;
- ✓ запам'ятовувати промову за допомоги спеціальних засобів;
- ✓ виголошувати промову з використанням невербальних прийомів впливу на аудиторію.

3. ФОРМАТ КУРСУ

Очний (offline) у вигляді лекційних і практичних занять.

Змішаний (blended) через систему Центру освітніх дистанційних технологій МДПУ імені Б. Хмельницького.

4. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ КУРСОМ

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 5. Здатність працювати в міжнародному контексті та ефективно спілкуватися з експертами з інших галузей.

ЗК 6. Здатність дотримуватися етичних принципів та академічної доброчесності в професійній поведінці та наукових дослідженнях.

ЗК 9. Здатність до публічного представлення та захисту наукових досліджень, доведення їх результатів та інновацій до колег.

СК2 Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

СК6 Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

СК8 Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

СК9 Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

СК12 Здатність до організації мовної комунікації.

5. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (ПРН)

ПН1 *Знати* основні історичні етапи розвитку предметної області.

ПН3 *Знати* та *розуміти* принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).

ПН5. *Уміти оперувати* базовими категоріями та поняттями спеціальності.

ПН6. *Уміти використовувати* інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.

ПН 7. *Уміти застосовувати* міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

ПН11 *Здатність* цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.

ПН12 *Усвідомлювати* цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

6. ОБСЯГ КУРСУ

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	16	30	74

7. ОЗНАКИ КУРСУ

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс, (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2020-2021	3	014.01 Середня освіта. Українська мова і література	2	вибірковий

8. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ /ОБЛАДНАННЯ

Під час опанування курсу задля здатності вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя передбачається демонстрація тематичних відеороликів та презентацій, влаштування дискусій, моделювання уявно-можливих ситуацій у ході дискусивно-полемічного спілкування.

9. ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика академічної поведінки та етики:

- Не пропускати заняття за розкладом та не запізнюватися на них;
- Вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати контрольно-модульні завдання.

10. СХЕМА КУРСУ (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1.						
ТЕОРІЯ РИТОРИКИ						
2	Тема 1. Вступ. Риторика як наука і навчальна дисципліна	Лекційне заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	9, 12, 13, 14, 16			впродовж третього навчального семестру (перший періодичний контроль)
8	Тема 2. Розвиток риторики в античності Інвенція як розділ класичної риторики	Лекційне заняття (4 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (10 год.)	9, 12, 13, 14, 16			впродовж третього навчального семестру (перший періодичний контроль)
4	Тема 3. Риторика в епоху Середньовіччя, Відродження та Нового часу	Лекційне заняття (4 год.) Самостійна робота (4 год.)	9, 12, 13, 14, 16			впродовж третього навчального семестру (перший періодичний контроль)
4	Тема 4. Основні поняття і закони диспозиції	Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (10 год.)	9, 12, 13, 14, 16			впродовж третього навчального семестру (перший періодичний контроль)

						контроль)
4	Тема 5. Елокуція та елоквенція. Засоби виразності ораторської промови	Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (10 год.)	9, 12, 13, 14, 16			впродовж третього навчального семестру (перший періодичний контроль)
2	Тема 6. Меморія – етап запам'ятовування й орієнтації у промові	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	6, 9, 12, 13, 14, 16			впродовж третього навчального семестру (перший періодичний контроль)
<p style="text-align: center;">БЛОК 2.</p> <p style="text-align: center;">ПУБЛІЧНИЙ ВИСТУП</p>						
8	Тема 7. Історія української риторики. Акція як завершальний етап риторичної мети. Суть релаксації як неофіційного розділу класичної риторики.	Лекційне заняття (4 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (10 год.)	9, 10, 15			впродовж третього навчального семестру (другий періодичний контроль)
6	Тема 8. Головні напрямки неориторики. Виразність мовлення й структурно-інтонаційна організація тексту	Лекційне заняття (2 год.) Практичне заняття (4 год.)	9, 10, 15			впродовж третього навчального семестру (другий періодичний контроль)

4	Тема 9. Взаємодія оратора та слухачів	Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (10 год.)	6, 9, 10, 15			впродовж третього навчального семестру (другий періодичний контроль)
2	Тема 10. Культура спілкування	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (2 год.)	9, 10, 15			впродовж третього навчального семестру (другий періодичний контроль)
2	Тема 11. Суперечка: дискусія, диспут, полеміка	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (10 год.)	6, 9, 10, 15			впродовж третього навчального семестру (другий періодичний контроль)

10.1. СХЕМА КУРСУ (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
ЛЕКЦІЯ 1 (2 год.) Вступ. Риторика як наука і навчальна дисципліна	1. Риторика як наука і навчальна дисципліна. 2. Основні поняття класичної риторики. 3. Основоположні розділи класичної риторики. 4. Риторика в системі інших наук.
ЛЕКЦІЯ 2 (4 год.) Розвиток риторики в античності	1. Ораторське мистецтво Давнього Світу. Сила живого слова в міфології. 2. Риторика в Давній Греції. Видатні давньогрецькі оратори. 3. Особливості елліністичної риторики. 4. Риторика у Давньому Римі. Видатні давньоримські оратори. 5. Риторика та раннє християнство.
ЛЕКЦІЯ 3 (4 год.) Риторика в епоху Середньовіччя, Відродження та	1. Становлення християнської гомілетики. 2. Особливості візантійської риторики.

Нового часу	3. Риторика в системі середньовічної освіти. 4. «Studia humanitatis» («Старанне вивчення всього, що складає цілісність людського духу») 5. Риторика в епоху Нового часу.
ЛЕКЦІЯ 4 (4 год.) Історія української риторики	1. Виникнення і характерні риси вітчизняної риторики. Словесна культура Київської Русі. 2. Риторизм у мовотворчості Івана Вишенського, Григорія Сковороди. 3. Риторика в Києво–Могилянській академії. 4. Роль і риторична спадщина Феофана Прокоповича у модернізації риторичної теорії.
ЛЕКЦІЯ 5 (2 год.) Головні напрямки неориторики	1. Семістичний характер неориторики. 2. Загальна характеристика лінгвістичної риторики. 3. Загальна характеристика аргументативної риторики.

10.2. СХЕМА КУРСУ (ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ)

Тема практичного заняття	Зміст практичного заняття
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1 (4 год.) Інвенція як розділ класичної риторики	1. Поняття про стратегію оратора. 2. Типи підготовки до публічного виступу. 3. Джерела знаходження матеріалу. 4. Топіка. 5. Аргументація й критика. 5.1. Структура та види аргументації. 5.2. Види аргументів. 5.3. Поняття про критику та її види.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2 (4 год.) Основні поняття і закони диспозиції	1. Вступ до промови. 2. Головна частина. 2.1. Способи подання матеріалу. 2.2. Типові помилки в аргументації та критиці. 3. Завершення промови.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3 (4 год.) Елокуція та елоквенція. Засоби виразності ораторської промови	1. Форми мовленнєвого впливу. 2. Риторичні фігури та специфіка їх використання. 3. Види тропів та їх роль у промові.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4 (2 год.) Меморія – етап запам'ятовування й орієнтації у промові	1. Способи запам'ятовування промови. 2. Суть такого способу запам'ятовування як «римська кімната». 3. Загальні особливості людського сприйняття. «Ефект рамки», «магічне число». 4. Способи тренування пам'яті.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5 (4 год.) Акція як завершальний етап риторичної мети. Суть релаксації як неофіційного розділу класичної риторики.	1. Виголошення промови. Вербальний та невербальний блоки комунікації. 2. Канали отримання інформації при першій зустрічі. Сутність першого враження. 3. Мова жестів, поз, міміки, простору, одягу, кольорів. 4. Аналіз публічного виступу та його значення для вдосконалення ораторської майстерності.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6 (4 год.) Виразність мовлення й структурно-інтонаційна організація тексту	1. Техніка виразного читання й мовлення. 2. Логічна виразність. 3. Інтонаційна виразність. 4. Партитура тексту. 5. Міміка й жести як компоненти виразності.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7 (4 год.) Взаємодія оратора та слухачів	1. Спічрайтер та його обов'язки. 2. Вигляд оратора (зовнішність, погляд, манери). 3. Подолання ораторського страху. 4. Соціально-психологічна модель аудиторії.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8 (2 год.) Культура спілкування	1. Спілкування як діяльність. Типи спілкування. 2. Основні закони спілкування. 3. Канали комунікації. Комунікативний шум. 4. Комунікативні табу.
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9 (2 год.) Суперечка: дискусія, диспут, полеміка	1. Поняття <i>дискусія, диспут, полеміка</i> та <i>дебати</i> у сучасній методичній літературі. 2. Принципи та правила дискусії, їх значення. 3. Успіх дискусії, її плідність.

	4. Різниця між організованою та неорганізованою дискусією. 5. Вимоги до учасників дискусії. Особливий статус керівника дискусії. 6. Етапи в підготовці та проведенні дискусії. Зміст кожного етапу.
--	---

10.3 ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Створити презентацію на тему: «Видатні давньогрецькі оратори» (6 год.)
2. Створити презентацію на тему: «Видатні давньоримські оратори» (6 год.)
3. Створити презентацію на тему: «Видатні оратори епохи раннього християнства» (6 год.)
4. Створити презентацію на тему: «Видатні візантійські оратори» (6 год.)
5. Створити презентацію на тему: «Видатні оратори епохи середньовіччя» (6 год.)
6. Створити презентацію на тему: «Видатні оратори епохи раннього християнства» (6 год.)
7. Створити презентацію на тему: «Видатні оратори Київської Русі» (6 год.)
8. Створити презентацію на тему: «Видатні оратори Києво-Могилянської академії» (6 год.)
9. Створити презентацію на тему: «Видатні оратори сучасності» (6 год.)
10. Укладання словника термінів до предмету «Основи красномовства» (10 год.)
11. Підготовка і проведення дискусії: «Яким, на ваш погляд, має бути сучасний публічний виступ?» (10 год.)

11. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Загальна система оцінювання курсу	<p>За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролю (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок (\bar{X}) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки (\bar{X}) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (\bar{X}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний</p>
--	---

	<p>контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{\text{ср}} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 \cdot 20 / 5 = 4.1 \cdot 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів).</p> <p>Студент має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки. Якщо підсумковим контролем вивчення дисципліни є диференційований або недиференційований залік, то набраних таким чином 60 і більше балів достатньо для його зарахування.</p> <p>Якщо підсумковим контролем є екзамен, на його складання надається 100 балів за виконання тестів (або задач чи завдань іншого виду). Загальний рейтинг з дисципліни (ЗР) складається з суми балів (Е), отриманих на екзамені, і підсумкової оцінки (ПО) та ділиться навпіл. $ЗР = (ПО + Е) / 2$</p>
Практичні заняття	<p>«5» – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«4» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>

Умови допуску до підсумкового контролю	Студент, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 90 і більше балів, має право не складати екзамен з даної дисципліни. Студент зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.
---	--

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова Г. І. та ін. Основи ораторського мистецтва: навчальний посібник для середніх та вищих навчальних закладів / Г. І. Александрова, В. М. Александров, З. О. Митяй. – Мелітополь, МДПУ, 2006. – 145 с.
2. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять / В. М. Вандишев. – К., 2003. – 178 с.
3. Ключев Е. В. Риторика (Инвенция. Диспозиция. Эллокуция) / Е. В. Ключев. – М., 1999. – 214 с.
4. Коваленко С. М. Сучасна риторика: навчально-практичний посібник / С. М. Коваленко. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 184 с.
5. Колотілова Н. А. Риторика: навчальний посібник / Н. А. Колотілова. – К., 2004. – 230 с.
6. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навчальний посібник / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К., 2003. – 268 с.
7. Сагач Г. М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації / Г. М. Сагач. – К., 2003. – 187 с.
8. Онуфрієнко Г. С. Риторика. Навчальний посібник / Г. С. Онуфрієнко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
9. Капська А. И. Педагогіка живого слова: Навч.-метод. посіб. / А. И. Капська. – К., 1997. – 248 с.
10. Карнеги Дейл. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично / Д. Карнеги. – М., 1994. – 150 с.
11. Сагач Г. М. Похвальне красномовство / Г. М. Сагач. – К., 1996. – 89 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамович С. Мовленнєва комунікація. Підручник / С. Абрамович. – К., 2004. – 169 с.
2. Буяльський Б. А. Поезія усного слова / Б. А. Буяльський. – К., 1990. – 210 с.
3. Дорошенко А. І. Основи культури і техніки усного мовлення / А. І. Дорошенко. – К., 2002. – 261 с.
4. Золотослів: Хрестоматія з курсу риторики / Автор-упорядник Г. М. Сагач. – К., 1992. – 346 с.
5. Меш Г. 10 уроків ораторської майстерності тим, хто вчиться виступати публічно / Г. Меш. – К., 1993. – 136 с.
6. Сагач Г. М. Словник – мінімум термінів красномовства / Г. М. Сагач. – К., 1992. – 324 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. www.nbuv.gov.ua – Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.
2. [http://www.e-reading-lib.org/bookreader.php/79283/Nevskaya - Ritorika.html](http://www.e-reading-lib.org/bookreader.php/79283/Nevskaya_-_Ritorika.html) – Невська М. А. «Риторика».
3. http://libfree.com/190926775-ritorikaritorika_matsko_l_i.html – Мацько Л. І. «Риторика»
4. http://libfree.com/147038679-ritorikaritorika_oliynik_ob.html – Олійник О. Б. «Риторика»